

Editorial

Vážení čtenáři,
dostává se Vám do rukou první číslo Newsletteru společnosti Collegium Bohemicum. Založení společnosti na konci r. 2006 a zahájení činnosti její kanceláře v létě 2007 navázalo na několikaletou přípravnou fázi projektu Collegia Bohemica, na které se za výrazné podpory města Ústí nad Labem (primátoři P. Gandolovič a J. Kubata) podílelo Muzeum města,

Univerzita J. E. Purkyně a Společnost pro dějiny Němců v Čechách. Collegium Bohemicum vzniklo s cílem stát se nezávislou, otevřenou a interaktivní institucí celostátního významu, zaměřenou na kulturní dědictví spoluvytvářené v českých zemích německy mluvícím obyvatelstvem. V budoucnu má obsáhnout muzeum, archiv, knihovnu, vědecké a vzdělávací pracoviště a má být místem poznávání, setkávání a dialogu zájemců z řad odborné i laické veřejnosti z ČR, Německa, Rakouska a dalších zemí.

Držte nám palce do našich začátků a rozšířte řady našich příznivců a partnerů.

Blanka Mouralová, ředitelka

Jan Kubata, předseda správní rady

Z našich aktivit

Zpráva z prezentace průběžných výsledků projektu

„Zapomenutí hrdinové“

30. 11. 2007, FF UJEP Ústí nad Labem

Iniciátor prezentace: Collegium Bohemicum

Řešitelé projektu: Ústav pro soudobé dějiny (ÚSD) ve spolupráci s Muzeem města Ústí nad Labem a Národním archivem

(1. 7. 2006 – 30. 9. 2008)

Collegium Bohemicum spoluiniciovalo tuto prezentaci, aby umožnilo širší odborné veřejnosti z České republiky a zahraničí nahlédnout do práce na projektu, popř. na ni dále navázat. Cestou prezentace jsme chtěli také znovu upozornit média na projekt „Zapomenutí hrdinové“, jehož cílem má mimo jiné být, aby se tito zapomenutí dostali znovu do povědomí široké veřejnosti.

Moderátor prezentace, Tomáš Kafka, připomněl záměr Ministerstva

zahraničí ČR podpořit nejen tímto projektem nezávislé badatelské a vědecko-popularizační instituce v České republice při rozhojňování znalostí a diskutování rozmanitých aspektů z česko-německé minulosti.

Jiří Kocián (ÚSD), manažer projektu, představil projekt „Dokumentace osudů aktivních odpůrců nacismu, kteří byli po skončení druhé světové války postiženi v souvislosti s opatřeními uplatňovanými v Československu proti tzv. nepřátelskému obyvatelstvu“. Projekt iniciovala vláda svým usnesením č. 1081 ze dne 24. srpna 2005. Řešitelé projektu shromažďují a zpracovávají svědectví pamětníků - odpůrců nacismu z řad někdejších občanů Československé republiky německé národnosti, shromažďují archivní dokumenty a provádějí archivní výzkum v České republice i v zahraničí. Neomezují se přitom jen na politicky aktivní antifašisty z řad českých Němců, ale zabývají se také osudy těch z nich, kteří se nebáli ve svých každodenních postojích projevit antinacistické postoje či smýšlení. Z projektu samozřejmě není vyloučeno ani židovské obyvatelstvo německé národnosti.

Na začátku práce na projektu zveřejnili řešitelé výzvu mezinárodní veřejnosti, jejímž cílem bylo nasbírat podněty o dalších lidských osudech, které si zaslouží být v rámci projektu zpracovány. Do konce září 2007 zareagovalo na tuto výzvu přes sto osob. Na jejím základě projevila o práci na projektu velký zájem Seligerova obec. Řešitelé jednali také o navázání spolupráce s Ackermannovou obcí.

Vedle badatelské práce doprovází projekt některé přidružené aktivity, jako je 4. ročník mezinárodní studentské soutěže EUSTORY na téma „My a oni. Česko-německé stýkání a potýkání ve dvacátém století“. Připravují se dokumentární filmy, např. snímek Zapomenutí hrdinové určený školní mládeži a dokument o práci na celém projektu. Práce na projektu má vyvrcholit otevřením stále muzejní expozice k tomuto tématu v Ústí nad Labem.

Databáze osob

Jako jeden z hlavních výsledků vzniká v rámci projektu databáze antifašistů z řad českých Němců, kterou zpracovává Národní archiv. V databázi se systematicky shromažďují biografické údaje, které byly získány buď studiem archivů, nebo rozhovory s žijícími pamětníky. Databáze zahrnuje informace z časového období od anexe českého pohraničí nacistickým Německem v roce 1938 po poválečnou dobu, která přinesla také postihy tzv. nepřátelského obyvatelstva.

Zdeňka Kokošková (Národní archiv ČR) sdělila, že na konci října 2007 obsahovala databáze více než 63 000 záznamů. Národní archiv připravil navíc na svých webových stránkách (www.nacr.cz) malou výstavu dokumentů s názvem „Němečtí antifašisté z Československa v archivních dokumentech (1933-1948)“. Archiv dále vytváří přehled o předpisech z poválečné doby, které byly směřovány na tuto skupinu obyvatel. Připravuje také faksimile těchto dokumentů, především z let 1945-1949, k vydání určenému široké veřejnosti.

Barbora Čermáková a David Weber (ÚSD) poté představili montáž rozhovorů se třemi pamětníky. Materiál pracoval se sestříhaným audiozáznamem, fotografiemi a nasnímanými dokumenty.

Výzkum v archivech

Jaroslav Pažout (Národní archiv ČR) představil práci, která byla udělena na soupisu pramenů k tématu projektu, jež se nacházejí v České republice. Tato práce má být hotova v průběhu roku 2009. Badatelé mapují především období od osvobození Československa v roce 1945 do konce čtyřicátých let¹.

¹ Nejvýznamnějšími prameny u nás jsou fondy okresních národních výborů a fondy městských národních výborů, ty druhé zmíněné jsou ovšem hůře zpracované. Zkoumají se i fondy okresních organizací Komunistické strany Československa. Z jednotlivých sbírek byly jako zajímavé shledány např. pozůstalost učitele

a regionálního historika ze Smržovky Josefa Meissnera, která je uložena ve Státním okresním archivu v Jablonci nad Nisou, nebo sbírka vytvořená bývalým ředitelem Státního okresního archivu v Liberci Vladimírem Rudou. V té lze najít informace o osobnostech německého dělnického hnutí v regionu a i dnes je k nalezení

v libereckém archivu. Pro období nacistické okupace stojí za pozornost dokumenty ze Státního oblastního archivu v Plzni a dokumenty ze Státního oblastního archivu v Litoměřicích.

Teritoriální rozdělení práce:

Řešitel	Okresní a oblastní archivy, kde provádí rešerše
Národní archiv	archivy západních, východních a severovýchodních Čech, Archiv hlavního města Prahy
Ústav pro soudobé dějiny AV ČR	jihocheské a moravské archivy
Muzeum města Ústí nad Labem	archivy v severozápadních Čechách

David Kovařík (ÚSD) informoval o sedmi badatelských cestách do Německa a Rakouska². Naznačil mimo to potíž, na kterou obecně při výzkumu v zahraničních archivech badatelé narážejí. Zatímco dokumenty k působení německých sociálních demokratů a komunistů se daří vyhledávat poměrně dobře, nalézt více materiálů k činnosti jiných antinacistických skupin německého obyvatelstva, například liberálů nebo „nezglajchšaltovaných“ křesťanských sociálů a agrárníků, se jeví jako problém. Ve skromném rozsahu se přeci jen podařilo v zahraničních archivech vypátrat dokumenty k protinacistické činnosti a perzekuci německých duchovních a kněží.

Na závěr prezentace otevřel v prostorách FF UJEP Václav Houfek výstavu „Zapomenutí hrdinové“, kterou připravilo Muzeum města Ústí nad Labem. Výstava na jednotlivých panelech zachycuje situaci těch německy hovořících obyvatel bývalého Československa, kteří vystupovali jako protivníci henleinovců, v době ohrožení Československé republiky v roce 1938 prokazovali ochotu ji bránit, během nacistické okupace se doma či v emigraci zapojili do odbojové činnosti a někteří z nich byli nacistickým režimem vězněni nebo popraveni. Výstava vypovídá také o tom, že tito lidé byli po válce zpravidla jakožto příslušníci „provinilého“ německého národa vystaveni nenávisti české společnosti a znovu perzekvováni.

Výstava bude v roce 2008 putovat nejen po České republice, ale také po sousedních zemích.

Informace o výstavě www.muzeumusti.cz, jarka.klimova@centrum.cz
Více informací na: www.collegiumbohemicum.cz,
www.zapomenutihrdinove.cz

² Navštíveny byly tyto archivy: Berlín - Spolkový archiv (hl. fond Říšský hlavní bezpečnostní úřad SS, fond Centrální správy pro německé předsedce, fond Sjednocené socialistické strany Německa, zvláštní fond Němečtí komunisté v Komunistické straně Československa), Zemský archiv, Politický archiv ministerstva zahraničních věcí, Centrum pro výzkum antisemitismu při Technické univerzitě, Braniborský hlavní

zemský archiv v Postupimi. Mnichov - Bavorský hlavní státní archiv (hl. fond Zemské správy pro uprchlíky v Bavorsku), Archiv arcibiskupství Mnichov a Freising, Sudetoněmecký archiv, Ústav pro soudobé dějiny, Collegium Carolinum, Památník koncentračního tábora v Dachau. Bonn - Archiv německé sociální demokracie při Nadaci Friedricha Eberta, včetně Seligerova archivu (téměř 1500 kartonů, např. pozůstalosti Wenzela Jaks-

che, Richarda Reitznera, Karla Kerna nebo Ernsta Paula, z řad domácích antifasistů Franze Macouna, Aloise Ullmanna nebo Romana Wirknera). Vídeň - Rakouský státní archiv, Vídeňský městský a zemský archiv, archiv Spolku pro dějiny dělnického hnutí, Dokumentační archiv rakouského odporu, Výzkumné centrum pro historii menšin, Rakouská národní knihovna, dále Dolnorakouský zemský archiv v Sankt Polten.

Vybrané plánované akce

Akce připravuje kulturní manažerka Nadace Roberta Bosche při Collegiu Bohemicu. Robert Bosch **Stiftung**

31. 3., 16 hodin

– První setkání okruhu vzdělavatelů: Podklady pro výuku dějepisu hosté: zástupci Nadace Brücke/Most a Antikomplex
19 hodin – Prezentace knihy „Sudetské osudy“ a diskuse s pamětníky Severočeská vědecká knihovna, W. Churchilla 3
S podporou Nadace Roberta Bosche

15. 4., 17 hodin

Druhé setkání okruhu vzdělavatelů: Prezentace internetového portálu onlinových modulů pro překonání hranic ve výuce česko-německé historie
Collegium Bohemicum, Brněnská 2

12.–16. 5.

Spisovatelský workshop s autorkou Constanze John
Gymnázium Dr. Václava Šmejkala
S podporou Velvyslanectví Spolkové republiky Německo v Praze

15. 5., 18:30 hodin

Čtení z knihy „Spojení pádem hranice – průběžné zprávy ze Saska/GrenzFall Einheit – Zwischenberichte aus Sachsen“
Severočeská vědecká knihovna, W. Churchilla 3
S podporou Velvyslanectví Spolkové republiky Německo v Praze

9. 6., 20 hodin

Přehlídka krátkých filmů Gesta usmíření
Experimentální prostor Mumie
S podporou Goethe-Institutu Praha

13.–15. 6. a 25.– 27. 7.

„Paměť umění“, studenti umění z Drážďan a Ústí se učí zacházet s pomníky, vernisáž 27. 7.
Kulturní centrum Řehlovice
S podporou Velvyslanectví Spolkové republiky Německo v Praze

14.– 28. 7.

Výstava: Abbé Libansky BRIDG:ING – Zacházení s politickými symboly v nové Evropě
Kostel sv. Vojtěcha v Ústí nad Labem
Ve spolupráci s Rakouským kulturním fórem v Praze a Nadací Roberta Bosche

11. 9.

Třetí setkání okruhu vzdělavatelů v rámci závěrečné konference k projektu „Zapomenutí hrdinové“
Ve spolupráci s Muzeem města Ústí nad Labem a Ústavem pro soudobé dějiny v Praze

8.– 11. 10.

Německé filmy na Femina Film
S podporou Velvyslanectví Spolkové republiky Německo v Praze
Podrobnější informace a informace o dalších plánovaných akcích:
www.collegiumbohemicum.cz

Aktuálně vypisovaná stipendia

Doktorandská stipendia Collegia Bohemica k tématům z dějin Němců v českých zemích

Collegium Bohemicum v těsné součinnosti s Univerzitou Jana Evangelisty Purkyně a Muzeem města Ústí nad Labem nabízí díky podpoře čtyř firem ústeckého regionu půlroční stipendia pro studenty doktorských programů za účelem dopsání doktorské disertace na téma související s dějinami Němců v českých zemích.

Stipendium je vázáno na pobyt v Ústí nad Labem a na podíl na aktivitách Collegia. Termín šestiměsíčního pobytu si lze volně určit v rozmezí od 1. 9. 2008 do 30. 6. 2009.

Obor: historie a další sociálně-vědné a humanitní obory
Určení: česky nebo německy mluvící doktorandi, stojící před dopsáním doktorské disertace

Výše stipendia: 14.000 Kč měsíčně

Další podpora: podpora na bydlení ve výši 2.500 Kč měsíčně nebo zajištění bezplatného ubytování na koleji univerzity
Podmínky: předložení projektu doktorské práce na 3 stranách včetně popisu rozpracovanosti projektu (v češtině nebo němčině), 2 doporučující dopisy (v češtině, němčině nebo angličtině)
Počet stipendií: 3

Uzávěrka přihlášek: 26. května 2008

Další informace: www.collegiumbohemicum.cz

Představení vědecké rady

7.12. 2007 se sešla ke svému ustavujícímu zasedání vědecká rada Collegia Bohemica. Výsledkem jejího jednání byla doporučení týkající se priorit příštích odborných aktivit Collegia Bohemica v oblastech a k tématům, kterým se dosud v česko-německém prostředí nedostávalo dost pozornosti a podpory. Členy vědecké rady jsou:

Prof. Dr. Milena Bartlová

– historička umění, nar. 1958 v Praze
– 1978-1991 a 1996-1997 pracovala v Národní galerii v Praze, mj. jako kurátorka Sbírký starého umění a zástupkyně ředitele sbírký
– od r. 1998 na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně (Seminář dějin umění), r. 2005 jmenována profesorkou
– členka přípravného výboru a předsedkyně sekcí 1. (2003) a 2. (2006) sjezdu českých historiků umění
– specializuje se na umění a kulturu středověku, také na otázku nacionalismů v dějinách umění

Dr. Peter Becher

– historik, nar. 1952 v Mnichově
– od roku 1986 jednatel Nadace Adalberta Stiftera v Mnichově
– člen českého PEN-klubu a rady Česko-německého diskusního fóra
– autor či spoluautor řady publikací o literatuře a kulturních dějinách českých zemí

Em. Prof. PhDr. Václav Bok, CSc.

– historik a filolog, nar. 1939 v Praze
– r. 1992 jmenován profesorem pro starší německou literaturu na katedře germanistiky Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Č. Budějovicích
– šéfredaktor časopisu Germanoslavica
– specializován mj. na německou literaturu v Čechách 13.-16. st. a německá osobní a místní jména v Čechách

Prof. Dr. Dr. h.c. Detlef Brandes

– historik, nar. 1941
– od roku 1991 profesor pro kulturu a dějiny Němců ve východní Evropě na univerzitě v Düsseldorfu
– člen smíšené Česko - německé komise historiků
– je jedním z nejvýznamnějších německých historiků věnujících se českým dějinám
– specializován mj. na dějiny Němců ve střední a východní Evropě

Prof. Dr. Peter Haslinger

– historik, nar. 1964 v Innsbrucku
– od r. 2007 ředitelem Herderova Institutu v Marburgu a zároveň profesor pro dějiny východní Evropy v interdisciplinárním Centru pro východní Evropu v Giessenu (GiZo)
– spoluvydavatel časopisu „Zeitschrift für Ostmitteleuropafor-schung“
– specializován mj. na dějiny českých zemí, Slovenska a Maďarska v letech 1867-1938, nacionalismus, regionalismus a otázky menšin

Prof. PhDr. Miloš Havelka, CSc.

– filosof a sociolog, nar. 1944 v Brně
– od r. 1999 profesorem na Ústavu politologie FF UK Praha
– od r. 2002 profesorem FHS UK v Praze, proděkan pro vědu a výzkum
– 1993-2001 byl šéfredaktorem Sociologického časopisu a Czech sociological Review
– specializován mj. na české politické myšlení a filosofii českých dějin, otázky transformace české společnosti

Dr. Hans Peter Hye

– historik, nar. 1955 v Innsbrucku
– činný v Komisi pro dějiny habsburské monarchie
– od roku 1996 pracovník Historické komise Rakouské akademie věd
– specializuje se na výzkum dějin spolkové činnosti a měšťanstva v habsburské monarchii, politické, ústavní a správní dějiny především zemí habsburské monarchie, dějiny města Ústí nad Labem v 19. století a revoluční rok 1848

Mgr. Daniel Kroupa

– politik a filosof, nar. 1949 v Praze
– od r. 1977 činný v Chartě 77
– 1990-1992 poslancem FS, 1996-1998 poslancem Parlamentu ČR
– 1998-2004 senátorem Parlamentu ČR
– od roku 2006 vedoucí katedry politologie a filosofie Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem

Prof. Dr. Marek Nekula

- literární vědec a bohemista
- od r. 1998 profesorem na univerzitě v Řezně, vedoucím Bohemica Regensburg – Passau
- r. 2006 jmenován v ČR profesorem pro český jazyk
- spoluvydavatel ročenky Brücken

– specializován mj. na téma jazyka a identity, vztahů mezi češtinou a němčinou, lingvistické stránky Kafkova díla

Univ. - Prof. Dr. Stefan Michael Newerkla

- slavista, bohemista, nar. 1972 v Hornu (Rakousko)
- od roku 2004 univerzitní profesor západoslovanských jazyků na vídeňské univerzitě
- od roku 2005 člen řídicího grémia programu AKTION Rakousko - Česká republika

– specializován mj. na vývoj kontaktů mezi němčinou a západoslovanskými jazyky, školství a výuku jazyků v habsburské monarchii

Prof. Dr. Jiří Pešek, CSc.

- historik, nar. 1954
- 1978-1993 pracoval v Archivu hl. města Prahy, od r. 1990 jako zástupce ředitele
- od r. 1995 vedoucím Institutu německých a rakouských studií na FSV UK Praha

– od r. 1993 členem a od r. 2001 spolupředsedou Česko-německé komise historiků

– r. 2007 obdržel Spolkový kříž za zásluhy 1. třídy

– zabývá se hl. interdisciplinárními aspekty kulturních a sociálních dějin Evropy 16. až 20. st. a německými dějinami

Prof. Jacques Rupnik

- historik a politolog, nar. 1950 v Praze
- 1977-1982 působil jako odborník na východní Evropu v BBC World Service
- od r. 1982 profesor v Institutu politických studií v Paříži

– 1990-1992 poradce prezidenta Václava Havla

– specializován na politickou transformaci ve střední a východní Evropě a otázky nacionalismu

Jun.- Prof. Doc. PhDr. Miloš Řezník, Ph.D.

- historik, nar. 1970 v Rychnově nad Kněžnou
- 1998-2001 odborným asistentem v Ústavu světových dějin na FF UK Praha
- 2001-2002 odborným asistentem v Humanitně-vědném centru pro dějiny a kulturu středovýchodní Evropy v Lipsku (GWZO)

– od r. 2002 držitelem juniorské profesury pro evropské regionální dějiny na Technické univerzitě v Saské Kamenici/Chemnitz

– specializuje se mj. na historii česko-saského pohraničí, nacionalismus a utváření kolektivních identit

Prof. Dr. Walter Schmitz

- literární vědec, filolog, nar. 1953 v Cochemu
- od roku 2000 ředitel Středoevropského centra pro státovědu, hospodářství a kulturní vědy na Technické univerzitě v Drážďanech
- prezident Středoevropského svazu germanistů

– specializace na německou literaturu romantismu a biedermaieru, přelomu století a současnosti, semiotiku

Prof. Dr. Martin Schulze Wessel

- historik, nar. 1962
- od r. 2003 profesorem dějin východní Evropy na Univerzitě Ludvíka Maxmiliána v Mnichově
- předseda Česko-německé a Slovensko-německé komise historiků

– vydavatel časopisu "Bohemia"

– specializuje se mj. na české dějiny po r. 1848, církevní dějiny střední a východní Evropy, dějiny impérií ve vých. Evropě a transnacionální vztahy mezi východem, středem a západem Evropy

PhDr. Stanislav Slavík

- kurátor, nar. 1948
- od roku 1973 zaměstnán v Národním muzeu
- autor scénářů mnohých výstav k českým a československým dějinám po roce 1918

– specializuje se na novodobé české dějiny v muzejní reflexi, dějiny českého osídlení na Volyni, problematice muzejnictví

– člen poradních a profesních orgánů českých muzeí

Mgr. Jan Šícha

- diplomat, publicista, nar. 1967 v Ústí nad Labem
- 1990-1995 pracoval v Literárním archivu Památníku národního písemnictví
- 1997-1999 pracovníkem kulturního oddělení Českého velvyslanectví v Bonnu

– zakládající ředitel Českého centra v Mnichově

– nyní pracuje na Odboru států střední Evropy Ministerstva zahraničí ČR

Dr. Tobias Weger

- historik a překladatel, nar. 1968 v Mnichově
- od r. 2004 vědecký pracovník Spolkového institutu pro kulturu a dějiny Němců ve východní Evropě (BKGE) v Oldenburgu
- 2002-2004 kulturní referent ve Slezském muzeu ve

Zhořelci (Görlitz)

– specializován mj. na dějiny českých zemí, dějiny národních hnutí ve střední Evropě a studium historických stereotypů

Kontakt

Collegium Bohemicum, o.p.s.
Brněnská 2
400 01 Ústí nad Labem
Tel. 475 282 640, Fax: 475 282 646
E-mail: info@collegiumbohemicum.cz
(také adresa pro objednání Newsletteru)
www.collegiumbohemicum.cz
Sídlo a fakturační adresa:
Collegium Bohemicum, o.p.s.
Masarykova 3
400 01 Ústí nad Labem

Naši zakladatelé a stálí partneři:

Statutární město Ústí nad Labem
Univerzita Jana Evangelisty Purkyně
Společnost pro dějiny Němců v Čechách
Muzeum města Ústí nad Labem

